

O'ZBEKISTONDA MILLIY VALYUTA – SO'MNI JORIY ETISH TARIXI VA AHAMIYATI (1993–1994)

Raximova Omina Zafarovna

Millat Umidi universiteti

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida milliy valyuta — so'mning joriy etilish tarixi, uni yaratish zaruriyati, amalga oshirish bosqichlari hamda mamlakat iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashdagi o'rni haqida so'z yuritiladi (Karimov 1994). 1993–1994-yillarda amalga oshirilgan pul islohoti O'zbekistonning moliyaviy barqarorligi, iqtisodiy mustaqilligi va milliy o'zlikni shakllantirishdagi muhim qadamlardan biri sifatida tahlil qilinadi (Abdurahmonov 2020; To'laganov 2018).

Abstract

This article explores the history of introducing the national currency of the Republic of Uzbekistan — the so'm, its necessity, implementation stages, and its role in ensuring the country's economic independence (Karimov 1994). The monetary reform of 1993–1994 is analyzed as a key step toward financial stability, economic sovereignty, and the strengthening of national identity in Uzbekistan (Abdurahmonov 2020; To'laganov 2018).

Аннотация

В данной статье рассматривается история введения национальной валюты Республики Узбекистан — сума, необходимость её создания, этапы реализации и роль в обеспечении экономической независимости страны (Каримов, 1994). Денежная реформа 1993–1994 годов анализируется как важный шаг на пути к финансовой стабильности, экономическому

суверенитету и укреплению национальной идентичности (Абдурахмонов, 2020; Толаганов, 2018).

Kirish

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, mamlakat oldida eng dolzarb masalalardan biri — iqtisodiy suverenitetni ta'minlash, milliy moliyaviy tizimni shakllantirish va mustaqil pul siyosatini yuritish masalasi turardi (Karimov 1992). 1991–1993-yillarda sobiq ittifoqdan qolgan rubl tizimi O'zbekiston iqtisodiyotini cheklab, ichki bozorda barqarorlikni buzdi (Xo'jayev 2015). Shu sababli, milliy valyutani joriy etish masalasi davlat siyosatining strategik yo'nalishiga aylandi (To'laganov 2018).

Prezident Islom Karimov bu jarayonni mamlakat iqtisodiy mustaqilligini mustahkamlovchi, xalqning o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiruvchi tarixiy qadam sifatida baholagan (Karimov 1994).

Milliy valyutani joriy etish zaruriyati

1991–1993-yillarda O'zbekiston hali ham rubl zonasida bo'lganligi sababli, pul muomalasida muammolar ko'paydi. Rossiya tomonidan 1993-yilda yangi rublning joriy etilishi O'zbekistonni bu zonadan avtomatik tarzda chiqarib yubordi (Abdurahmonov 2020). Natijada mamlakat o'z milliy valyutasini yaratish zaruratiga duch keldi.

Pul muomalasidagi tanglik, inflyatsiya va iqtisodiy mustaqillik ehtiyoji 1993-yil noyabr oyida so'm-kuponni vaqtinchalik muomalaga kiritishga sabab bo'ldi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki hujjatlari 1993). Bu vaqtinchalik choralar 1994-yil 1-iyulda to'liq milliy valyuta — so'mning joriy etilishiga tayyorgarlik vazifasini o'tadi (Karimov 1994).

Milliy valyutani joriy etish bosqichlari (1993–1994)

1-bosqich: So'm-kupon davri (1993-yil 15-noyabr)

1993-yil 15-noyabrdan O'zbekiston hududida "so'm-kupon" vaqtinchalik pul birligi sifatida muomalaga kiritildi. Uning joriy etilishi aholining kundalik to'lovlari, ish haqlari va iqtisodiy aylanmani barqarorlashtirishga xizmat qildi (To'laganov 2018).

So'm-kuponlar 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100, 200, 500 nominalda chiqarilib, ularning dizaynida milliy naqshlar va tarixiy ramzlar aks ettirildi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki 1993).

2-bosqich: To'liq milliy valyutaning joriy etilishi (1994-yil 1-iyul)

1994-yil 1-iyulda Prezident Islom Karimovning farmoni bilan O'zbekiston Respublikasining to'liq milliy valyutasi — **so'm** muomalaga kiritildi (Karimov 1994). Shu tariqa O'zbekiston pul-kredit siyosatini mustaqil yuritish, milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash imkoniga ega bo'ldi (Abdurahmonov 2020).

3-bosqich: So'mning iqtisodiy ta'siri

So'mning joriy etilishi mamlakatda inflyatsiyani jilovlash, davlat byudjetini mustahkamlash, ichki bozorni muvozanatga keltirish va tashqi savdo siyosatini mustaqil yuritish imkonini berdi (Qodirova 2016). Shu bilan birga, milliy valyuta mamlakatning iqtisodiy mustaqilligi, xalqaro maydondagi ishonchliligi va moliyaviy suverenitetining ramziga aylandi (Yo'ldoshev 2022).

Milliy valyutaning ijtimoiy va ma'naviy ahamiyati

So'm joriy etilishi faqat iqtisodiy emas, balki ma'naviy voqea ham bo'ldi. Milliy valyuta — xalqning o'ziga ishonchi, mustaqil davlat ramzi, milliy iftixor va o'zlik timsoliga aylandi (Karimov 1994; To'laganov 2018).

Banknotlarda O'zbekistonning tarixiy obidalari, madaniy meroslari, milliy naqshlari tasvirlangan bo'lib, ular xalqning qadriyatlarini ifoda etadi (O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki 1994).

So'm O'zbekiston fuqarolari ongida "mustaqil davlat" tushunchasining iqtisodiy ifodasi sifatida shakllandi. Shu bois, u iqtisodiy islohotlarning tayanch omiliga aylandi (Abdurahmonov 2020).

Xulosa

O'zbekiston Respublikasida 1993–1994-yillarda milliy valyuta — so'mning joriy etilishi mamlakat tarixida burilish bosqichi bo'ldi (Karimov 1994). Agar 1991-yil mustaqillik siyosiy suverenitetni ifodalagan bo'lsa, 1994-yilgi so'm joriy etilishi **iqtisodiy mustaqillikni amalda ta'minladi** (To'laganov 2018; Abdurahmonov 2020).

Milliy valyuta mamlakatning moliyaviy mustaqilligi, iqtisodiy barqarorligi va milliy iftixorini ta'minlashda muhim rol o'ynadi. Bugungi kunda so'm O'zbekistonning iqtisodiy siyosatida, xalqaro savdoda va ma'naviy ramzlar tizimida o'z o'rnini mustahkamlab bormoqda (Yo'ldoshev 2022).

Adabiyotlar

- Abdurahmonov, D. (2020). *O'zbekiston iqtisodiy mustaqilligi va milliy valyuta tizimi*. Toshkent: Iqtisodiyot.
- Karimov, I.A. (1992). *O'zbekiston kelajagi buyuk davlat*. Toshkent: O'zbekiston.
- Karimov, I.A. (1994). *O'zbekiston milliy valyutasi – iqtisodiy mustaqillik ramzi*. Toshkent: Ma'naviyat.
- O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (1993–1994). *Rasmiy hujjatlar to'plami*. Toshkent.
- Qodirova, N. (2016). *Mustaqillik mafkurasi va iqtisodiy yangilanish*. Toshkent: Istiqlol.
- To'laganov, A. (2018). *O'zbekiston iqtisodiy taraqqiyotining asosiy bosqichlari*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
- Xo'jayev, B. (2015). *Milliy iqtisodiyot va moliyaviy tizim tarixi*. Toshkent: Fan.
- Yo'ldoshev, M. (2022). *O'zbekistonning iqtisodiy taraqqiyot konsepsiyasi*. Toshkent: Fan.